

## ԵՐԳՈՂ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ

Ովքեր են նրանք՝ երգիչներ, երաժիշտներ, թե՛ բանաստեղծներ:

Ժամանակին նրանց անվանում էին «թափառական երգիչներ», այժմ՝ «հեղինակային երգի ներկայացուցիչներ», «ժամանակակից գուսաններ»: Այս մարդկանց անվանում են նաև «բարդեր»՝ հնագույն կելտերեն բառով, որը նշանակում է և՛ բանաստեղծ, և՛ երգիչ, և՛ երաժիշտ: Ըստ էության, նրանք երգող բանաստեղծներ են, որովհետև մարդկանց առջև ոչ թե ելույթ են ունենում, այլ բան են ասում, խոսք, և պարզապես ուզում են մեզ էլ հաղորդակից դարձնել իրենց ապրումներին:

Մարդիկ գալիս էին նրանց մոտ՝ լսելու բանաստեղծություններ, որոնք, որպես կանոն, սկզբում երգվում էին լարային ինչ-որ գործիքների, հետագայում արդեն կիթառի նվագակցությամբ (ինչպես զենքից զինվորն է անբաժան, այնպես էլ կիթառից՝ բարդը): Եվ ամեն մի էթնիկ-մշակութային միջավայր ուներ իր յուրահատկությունները: Այնտեղ, որտեղ նրանք հայտնվում էին, ակնհայտ էր դառնում նրանց սերտ կապն իրենց երկրի բանաստեղծական, երաժշտական և կատարողական ավանդույթների հետ: Սակայն բոլորին միավորում էր մեկ ընդհանուր բան. նրանք բանաստեղծական երգի միջոցով ներկայացնում էին իրենց երկրների հասարակարգերը, ինչպիսին էլ լինեին դրանք... (բոլորովին էլ պատահական չէ, որ հեղինակային երգը հաճախ կոչում են «սոցիալական երգ», երբեմն նաև՝ «քաղաքական երգ»): Եվ այդ երգը պահանջում էր հնչող ուղերձներն ընկալող, դրանց համարժեքորեն արձագանքող հանդիսատես, որը դասական իմաստով ոչ այնքան հանդիսատես էր, որքան տեղի ունեցող իրադարձության մասնակից, և արդյունքում բարդերը բոլորովին նոր որակի լսարան էին հավաքում: Այս հատկանիշների ընդհանրականությունն էլ իրավունք էր տալիս խոսելու նոր գեղարվեստական երևույթի՝ բարդային արվեստի մասին:

Հեղինակային երգը չի կատարվում հանդիսատեսին դուր գալու համար. բարդերը գիտեն, որ հարմարվելն ու «երգ սարքելը» այս ժանրի մահն է: Նրանց մտքերը բանաձևեր չեն, այլ՝ մտահոգություններ: Նրանք դեղատոմսեր չեն առաջարկում, չեն սպասում, որ իրենց սիրեն և չեն էլ ջանում, որ մեզ դուր գան: Ճիշտ հակառակը, հաճախ ցնցում են մեզ սուր ու խայթող խոսքով, հրավիրում բաց ու անկեղծ գրույցի և մեր փոխարեն ասում են այն, ինչը չենք կարողանում կամ չենք համարձակվում ասել: Նրանք մեզ ստիպում են մտածել:

Նրանց ստեղծագործությունները դյուրամարս չեն, պահանջում են մտքի լարում, հոգևոր կենտրոնացում: Նրանց երգերում կան և՛ հանրային հոգսեր ու խնդիրներ, և՛ քաղաքականություն, և՛ մարդուն հուզող հավերժական հարցեր, և՛ Հայրենիք... Կա այն ամենը, ինչը մեզ շրջապատում է, դառնացնում, ուրախացնում, հիասթափեցնում, բայց նաև թև տալիս: Ուրախության ու տառապանքի, լույսի և ստվերի, կյանքի և մահվան սահմանով քայլող արվեստագետներ են այս մարդիկ, մարդիկ, որոնց դժվար է միայն բանաստեղծ անվանել, իսկ միայն երաժիշտ ասելն էլ թերի կլիներ: Երգող բանաստեղծները մեզ չեն խրատում, նրանք մեզ պարզապես հիշեցնում են կարևորի, գլխավորի մասին, որոնք հաճախ կորչում են մեր երկրորդական, մակերեսային զգացումների ունայնում: Նրանք մեր ազատ ու ազատախոս ընկերն են, ովքեր ավելի շատ են ցավում մեր կյանքի արատների համար: Այս մարդիկ չեն խաղում ոչ միայն կյանքում, այլև բեմում, որը նրանց համար ոչ թե իրենց անձը ներկայացնելու, այլ մարդկանց հետ մարդավարի խոսելու ասպարեզ է:

**Լևոն ԳԱԼՍՅԱՆ**